

3. АНАЛІТИКА СУСПІЛЬНО-ПОЛІТИЧНИХ ТА ПРАВОВИХ ПРОЦЕСІВ В УМОВАХ ГЛОБАЛЬНИХ І РЕГІОНАЛЬНИХ КОНФЛІКТІВ

Юрій Борейко,

доктор філософських наук, професор,
Волинський національний університет імені Лесі Українки

САМООРГАНІЗАЦІЯ ЯК ДЕТЕРМІНАНТА РОЗВИТКУ ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА В УКРАЇНІ

На сучасному етапі розвитку українського суспільства, що долає виклики, пов'язані з російською агресією і адаптується до змін у адміністративно-територіальному управлінні, важливе значення мають соціальні взаємодії як чинник формування відносин у суспільстві на основі довіри та партнерства. Трансформація соціально-економічних відносин в умовах війни, недовіра до державних інституцій зумовлює соціальну напругу, що супроводжується гальмуванням суспільного розвитку.

Розуміння необхідності забезпечення економічного зростання, підвищення рівня життя та розподілу національного доходу на засадах справедливості спонукає до дослідження практик самоорганізації населення, що передбачає вивчення і впровадження досвіду розгортання самоорганізації населення у розвинутих демократичних країнах.

Мета дослідження полягає у з'ясуванні природи й сутності самоорганізації населення як фактора розвитку громадянського суспільства і механізму взаємодії громадського сектора з органами місцевої влади в Україні.

На здатність громадянського суспільства до самоорганізації впливають, зокрема, історичне співвідношення соціальних практик самоорганізації, створення та розвиток інституцій спільної дії для забезпечення горизонтальних зв'язків, підвищення рівня суспільної довіри, наявність соціальних стимулів та інституційних механізмів реалізації групових інтересів соціального, економічного та культурного характеру [2].

Визначені на законодавчому рівні в Україні механізми самоорганізації населення мають певні відмінності від усталених практик демократичних країн. Йдеться про нерозвинений характер інституцій громадянського суспільства, недостатню обізнаність з досвідом самоорганізації населення у розвинутих країнах. Проте, незважаючи на певні проблеми, самоорганізація населення в Україні є вагомим детермінантом розвитку громадянського суспільства [3].

Самоорганізацію громадянського суспільства можна розглядати як процес створення та динамічного розвитку системи взаємодії громадян з органами влади з метою розв'язання проблем суспільного значення [4]. При цьому органи державної влади визначають параметри порядку, що забезпечує подолання протиріч у середовищі громадського сектору.

Процеси самоорганізації населення зазнають впливу суспільних трансформацій, пов'язаних як із послабленням вертикальної структури, так і з посиленням горизонтальної структури суспільства. Технічні можливості соціальних мереж сприяють згуртуванню громадян навколо конкретної проблеми, що дає змогу протягом короткого проміжку часу самоорганізуватися для проведення різноманітних акцій.

Децентралізація в Україні, що передбачає деконцентрацію і делегування владних повноважень та обов'язків на місцевий рівень управління, полягає у створенні потужних територіальних громад як суб'єктів місцевого самоврядування. Одна із суттєвих рис діяльності територіальних громад полягає у самоорганізації населення як здатності до спільних дій та практик, спрямованих на розв'язання проблем громади [1].

У країнах розвинутої демократії самоорганізація населення, зокрема на місцевому рівні, реалізується шляхом участі в діяльності інститутів неприбуткового сектору, тому форми місцевої самоорганізації не належать до системи муніципального управління. Дуалістична природа органів самоорганізації населення в Україні, які поєднують риси органів публічної влади і громадських організацій, сприяє розв'язанню проблем територіальної громади у межах власних та делегованих місцевими радами повноважень, забезпечує дієвий механізм соціальної активізації громадян.

Отже, у кризові періоди розвитку суспільства самоорганізація населення виступає фактором згуртування, подолання патерналізму та формування довіри на національному і місцевому рівнях. Рушіями самоорганізації населення є активні громадяни – лідери, громадські організації, соціально відповідальні підприємці тощо. Розвиток самоорганізації населення в Україні відбувається у контексті становлення громадянського суспільства, формування місцевого самоврядування та активного сприяння міжнародних організацій. Водночас зростання самоорганізації громадян вимагає реалізації низки заходів, які мають законодавчий, організаційний та просвітницький характер.

Література

1. Про органи самоорганізації населення: Закон України від 11.07.2001 р. №2625-III. Відомості Верховної Ради України. 2001. № 48. С. 254.

2. Краєвська Г. О. Самоорганізація населення в контексті розвитку соціального капіталу України. *Демографія та соціальна економіка*. 2020. № 4 (42). С. 143-159.

3. Зимогляд В. Я. Феномен «самоорганізації» в проблемному полі місцевого самоврядування. *Вісник національного університету «Юридична академія імені Ярослава Мудрого»*. 2016. № 3. С. 247-251.

4. Щедрова Г. П. Самоорганізація громадянського суспільства: теоретичні засади і практичні реалії. *Гілея: науковий вісник*. 2016. Вип. 114. С. 341-345.

Катерина Шевчук,

доктор філософських наук, професор

Рівненський державний гуманітарний університет

РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКА ВІЙНА: ЗІТКНЕННЯ ДВОХ ПРОТИЛЕЖНИХ ДИСКУРСІВ І СТАНОВЛЕННЯ ІДЕОЛОГІЇ РАШИЗМУ

Характерною рисою сучасної російсько-української війни є екзистенційне протистояння. Йдеться про боротьбу за існування та власну ідентичність, за збереження та зміцнення своєї моделі реальності та своїх уявлень про порядок і справедливість.

Для України екзистенційним викликом стало загострення протистояння з Москвою з 2014 року, натомість з часу повномасштабного вторгнення РФ в Україну у лютому 2022 році війна російського режиму проти України, з одного боку, має ознаки війни за ідентичність, а з іншого – стала справжнім викликом всьому цивілізованому світу.

Маємо справу із зіткненням двох протилежних дискурсів державності: національної та демократичної й імперської авторитарної, у відповідності з якими конструюються дві екзистенційно несумісні між собою реальності, що говорить про наявність передусім онтологічного конфлікту. Екзистенційний конфлікт у цьому випадку означає неможливість існування однієї соціально-політичної системи (держави) поруч з іншою, нормальної взаємодії або відносин між ними.

Політична ідеологія і стратегічна політика Москви є простором суцільних маніпуляцій, в тому числі й по відношенню до свого ж населення. Малозрозумілою є політика Кремля щодо захисту «російськомовного населення» в ситуації, коли базовий принцип організації російської держави не є національно-етнічним. Розмита ідентичність населення підкріплюється ще й